

# Z. Br.

---

## "Przegląd Geodezyjny" o Józefie Chodźce

---

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 16/3, 677-678

---

1971

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



Te wcześniejsze niż Kryńskiego wypowiedzi odkrył Przemysław Zwoliński. Pisze o tym w artykule *Poglądy XIX-wiecznych autorów na pochodzenie polskiego języka literackiego* („Prace Filologiczne” T. 20: 1970). Autor dodaje, że pierwszym badaczem, który uznał język kulturalny (literacki) za odrębny dialekt, co jest poglądem rzeczywiście bardzo nowoczesnym, jest tu uczony polski, mianowicie Jerzy Samuel Bandtkie.

Z. Br.

#### DWA ŹRÓDŁA DO HISTORII SŁAWISTYKI XVI WIEKU

W wydanym na początku 1970 r. tomie 9 „Studiów z Filologii Polskiej i Słowiańskiej” Przemysław Zwoliński w artykule *Dwa przeoczone źródła do historii slawistyki z końca XVI wieku*, pisze o biskupie Angelusie Rocca (1545—1620) jako serbokroatyście i o poglądach na języki słowiańskie Józefa Justusa Scaligera (1540—1609), jednego z najwybitniejszych filologów XVI w.

Rocca w dziele swym *Bibliotheca Apostolica Vaticana* wydanym w Rzymie w 1591 r., a przedrukowanym tamże w 1719 r. w jego *Opera*, zamieścił *Appendix De Dialectis, hoc est de variis linguarum generibus*, którego trzon stanowi rozdział *De Dialectis, Hoc Est, De linguis diuersis ordine Alphabetico sigillatim dispositis*, wzorowany na dziele głośnego szwajcarskiego polihistora, Konrada Gesnera *Mithridates* (1555 r.) — opisie kilkuset języków i dialektów świata. Nie jest to jednak mechaniczny przedruk Gesnera: Rocca jego tekst rozbudował, szczególnie w wypowiedzi o językach słowiańskich i kilka rzeczy jest w tym zakresie zupełnie nowych. Jeśli idzie o informacje Roccy o języku serbochorwackim to P. Zwoliński uważa, iż stanowią one „interesujący wkład do historii słowianoznawstwa końca XVI wieku”. Natomiast w odniesieniu do Scaligera, który w 1599 r. napisał rozprawkę *Diatriba de Europaeorum linguis*, opublikowaną dopiero po jego śmierci w zbiorowym tomie *Opuscula varia antehac non edita*, to jego orientacja w językach słowiańskich „nie była zbyt wielka i pod tym względem jego rozprawka nie stanowi kroku naprzód w porównaniu choćby z Gesnerem czy Roccą. Niemniej z uwagi na osobę autora zasłużyła ona na przypomnienie” — pisze Zwoliński na końcu swego artykułu (s. 298).

Z. Br.

#### JÓZEF WYBICKI JAKO EKONOMISTA

Postać Józefa Wybickiego kojarzy się zawsze z naszym hymnem narodowym i legionami Dąbrowskiego. Tymczasem jest on też jednym z najwybitniejszych przedstawicieli polskiej myśli ekonomicznej wieku oświecenia, czołowym przedstawicielem merkantylizmu w Polsce. O jego zasługach na tym polu pisze S[tanisław] Sm[oleński] w artykule *Myśl ekonomiczna w pracach Józefa Wybickiego* („Przegląd Ekonomiki Przemysłu Okrętowego” 1970 nr 2).

Z. Br.

#### „PRZEGLĄD GEODEZYJNY” O JÓZEFIE CHODŹCE

„Przegląd Geodezyjny” (R. 42: 1970 nr 10) opublikował artykuł Eugeniusza Bezozowskiego *Józef Chodźko — geodeta i geograf XIX wieku (1800—1881)*. Po przedstawieniu wszystkich ważniejszych prac Chodźki, z których największymi są jego

projekty sieci triangulacyjnej Kaukazu, E. Berezowski pisze: „Analizując dziś opisane pokrótce dwie odrębne sieci triangulacyjne jako [...] stosunkowo duże i doskonale dzieła techniczne, nie można wyjść z podziwu, jak tego dokonano, dysponując małą ilością niezbyt dokładnych instrumentów i przyrządów, bez odpowiednich podkładów mapowych, w [...] trudnych warunkach terenowych i [...] krótkim czasie. Dowodzi to, że dawniejsi inżynierowie potrafili niedostatek i niedoskonałość środków działania nadrobić doborem odpowiednich metod i sposobów oraz wielką pracowitością, wyrażającą się w dużych liczbach powtórzeń poszczególnych operacji technicznych, co w dzisiejszym czasie, bez wnikania w przyczyny, mogłoby się wydawać co najmniej dziwne” (s. 431b).

Instrumenty, którymi się posługiwano w ówczesnych pracach triangulacyjnych na Kaukazie — są w artykule opisane.

W opracowaniu tym autor niepotrzebnie używa — idąc za szykiem języka rosyjskiego — takich określeń, jak „zakaukaski kraj”, „Geodezyjny Oddział”, „Kaukaski Oddział” (poprawnie po polsku człon określający powinien być po określanym); szczególnie zaś razi nazwa „Wojskowo-Topograficzna Uczelnia”, już całkowicie niewolnicza kalka nazwy rosyjskiej (powinno być: Szkoła Wojskowodopograficzna, Wojskowa Szkoła Topograficzna, ewentualnie z dodatkiem: Wyższa...).

Z. Br.

#### Z HISTORII POLSKIEJ SŁUŻBY GEOLOGICZNEJ

W kwietniu 1919 r. w Polsce powołano do życia placówkę państwowej służby geologicznej, pod nazwą Państwowego Instytutu Geologicznego, jedną z pierwszych instytucji tego rodzaju w Europie (najstarszą jest British Geological Survey, zorganizowana w latach 1832—1835; następnie placówki takie powstały w Norwegii i Szwecji — 1858 r., Szwajcarii — 1859 r., na Węgrzech i we Francji — 1868 r., we Włoszech — 1877 r., w Rosji — 1882 r.; w 1919 r. zorganizowano taką służbę w Czechosłowacji i Grecji). Stanisław Czarniecki pracując ostatnio nad historią polskiej kartografii geologicznej odnalazł jednak zapomniany projekt utworzenia służby geologicznej w Polsce pochodzący z ostatnich lat przed rozbiorem; zebrał też sporo informacji o próbach utworzenia takiej służby w okresie zaborów. W związku z 50. rocznicą powstania Państwowego Instytutu Geologicznego przedstawił ważniejsze z tych prób i projektów w artykule *Próby organizacji polskiej służby geologicznej przed utworzeniem Państwowego Instytutu Geologicznego*, zamieszczonym w „Kwartalniku Geologicznym” (T. 14: 1970 nr 2).

Z. Br.

#### NIEZNANA PRACA KAROLA BOHDANOWICZA

Idzie tutaj o wydaną w 1918 r. w Piotrogradzie 44 strony liczącą broszurę K. Bogdanowicza *Złoża mineralne ziem polskich*. Stanowi ona zeszyt 1 tomu I serii Prace Polskiej Narady Ekonomicznej. Zamieszczona jest tu m.in. *Mapa rozmieszczenia głównych złóż mineralnych ziem polskich*, nie notowana dotychczas przez historyków kartografii geologicznej. Pisze o tym Zbigniew Wójcik w „Przeglądzie Geologicznym” (R. 18: 1970 nr 10), w artykule *Kilka uwag o nieznannej pracy K. Bogdanowicza*.

Z. Br.